

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

та моніторинг соціальної політики (соціологія, політика, педагогіка, економіка). — К.: Україна, 2002. — № 1 (4). — С. 89 — 94.

7. Кондрашова Л.В. Развитие, воспитание и формирование личности // Педагогика в вопросах и ответах: Учебн. пособие / Л.В. Кондрашова, А.А. Пермяков, Н.И. Зеленкова, А.Ю. Лаврешина. — Кривой Рог: КГПУ, 2003. — 234 с.

8. Кононко О. Дитина у кризовому соціумі: як її розуміти і виховувати / Упоряд. Л. Шелестова. — К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. — 128 с. (Б-ка “шк.світу”).

9. Корнієнко І., Пачковський Ю. Насильство

в молодіжному середовищі та основні причини, що його породжують / Практична психологія та соціальна робота, — 2002. — № 7. — С. 4 — 9.

10. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські обриси. Монографія. — Київ: ВІРА ІНСАЙТ, 2000. — 444 с.

11. Лукашевич Н.П., Туленков Н.В. Соціологія: Учеб. пособие. — 2-е изд., стереотип. / Под общей ред. Н.В. Туленкова. — К.: МАУП, 2002. — 272 с.

12. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии. — М., 1976. — 424 с.

Людмила Левандовська, викладач вищої категорії

Калинівського технологічного технікуму

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

Здійснено аналіз та узагальнення досвіду використання активних методів навчання у процесі реформування системи освіти Польщі.

Вступ. Запровадження нових ідей у навчальні заклади повинно супроводжуватися не тільки реформуванням змісту освіти, а й застосуванням нових форм і методів навчання. Світова педагогіка нагромадила багатий досвід організації навчального процесу за різними моделями, а за останні 30 років він збагатився більше, ніж за всю попередню історію педагогіки. Багатоваріантність моделей навчального процесу, а саме: класно-урочна система традиційної школи та інноваційні школи, відкриті школи, “паралельні” школи і компенсуюче навчання, знаходять визнання у всьому світі. Різноманіття моделей пояснюється прагненням створити школи, які б розв’язували поставлені суспільством завдання, знімали суперечності між класичним і реальним, між академізмом і прагматизмом, між масовістю та індивідуальністю, між вимогами до якості освіти і посередніми умовами навчання і т. д.

Пошук ефективних технологій та дидактичних підходів триває і використання у ньому світового досвіду може допомогти створити більш ефективні і динамічні програми.

Україна не може залишатися в стороні від світових тенденцій освітнього простору, бо світ дедалі більше використовує науково-інформаційні технології. Сьогодні розвиток людини, особистості, як ніколи раніше, стає показником, виміром прогресу будь-якої країни, а розвиток

індивідуальності стає головним важелем подальшого поступу країни.

Болонська декларація (1999 р.), яку підписали міністри вищої освіти 33 країн Європи, передбачає створення до 2010 року Європейської зони вищої освіти. Це означає, що вітчизняна освіта повинна відповідати Європейській системі тестів і стандартів.

Постановка завдання. Від 1989 року в Польщі триває реформа школи, розроблена нова концепція, яка базується на поєднанні декількох предметів, так звана інтегрована форма навчання. З 1 січня 1999 школи та навчальні заклади Польщі перейшли на нові програми навчання, методи навчання і оцінювання. Реформа, що проводиться в Польщі, дає більше можливостей вчителю для створення власних програм навчання, які базуються на загальних положеннях. Одним із головних напрямків реформи є підвищення якості навчання за рахунок створення відповідних пропорцій між знаннями, що дає школа, процесом навчання та процесом виховання [2]. Навчальні програми в польських школах орієнтуються на впровадженні активних методів навчання, які дають можливість формувати відповідальність учня у процесі навчання. Активне навчання не тільки стимулює розвиток різноманітних здібностей учня, але й дозволяє краще розуміти і запам’ятовувати зміст матеріалу, вчить

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

креативності мислення. Заняття, що проводяться на організації впровадження активних методів, стають цікавими і актуальними, дають можливість не тільки розвивати здібності, але й одержувати несподівані та оригінальні результати, а вчитель при цьому виконує роль організатора-наставника.

Основна частина. Проаналізуємо піраміду Засвоєння Знань Dale'a, яка пропонує багато технік та методик навчання [4]. Важливим моментом застосування різноманітних методів та технік навчання є активні методи, які сприяють розвитку творчих можливостей учнів, інтеграції групи і створення атмосфери розуміння.

Рисунок 1. Піраміда засвоєння знань.

Лекція (5% засвоєння знань). Лекція – це організована і структурована форма презентації вибраної теми, яка переказується через вчителя. Це досить швидкий спосіб передачі знань, але, окрім переваг, він має і ряд недоліків. Лекція може бути нудною для студентів, особливо, коли викладачеві не вдається зацікавити слухачів, крім того, ця форма навчання змушує відбирати знання слухачем через знання вчителя. Тому якщо хочемо застосовувати лекції, мусимо її активізувати іншими формами навчання.

Аналіз лекційної практики в польських школах та університетах, а також власний досвід викладання, дозволяють виділити сильні і слабкі сторони традиційної лекції, орієнтованої на велику студентську аудиторію. Така лекція передає нову інформацію, пояснює і впорядковує складні поняття, аналізує і демонструє зв'язки між різними ідеями, моделює процес розв'язання проблем.

Лекція у вигляді усного есе – це “інтелектуальний досвід” для студентів, які з великою цікавістю слухають “блискучу” промову професора, час від часу вступаючи із ним у “внутрішній діалог”. Однак навіть бездоганно підготовлена і майстерно прочитана традиційна лекція, залишаючись складовою “парадигми викладання”, відводить студентській аудиторії пасивну роль. Студенти – лише свідки закінченого продукту, а не учасники процесу. До того ж, можливості подачі інформації на лекції обмежуються “конкуренцією” з боку інших інформаційних джерел (книг, періодичних видань, ЗМІ, ресурсів Інтернет), а також особливостями людського сприйняття. Як відомо, за 15 – 20 хвилин лекція-монолог втрачає свою ефективність через послаблення концентрації уваги студентів.

Читання (10% засвоєння знань).

Індивідуальне або групове читання, також є пасивним методом навчання. Цей метод, як і лекція, має знеособлену форму і тільки в поєднанні з іншими техніками може забезпечити студентам кращі умови навчання.

Методи аудіовізуальні (20%

засвоєння знань). Фільми, відеокасети, звукові записи є досконалим підтвердженням того, яку інформацію для навчання пропонує вчитель.

Перед використанням таких методів заохочуємо аудиторію до детального вивчення їх змісту. При цьому вдається досягти значних результатів у поєднанні з груповими дискусіями після презентації матеріалу.

Демонстрація (30% засвоєння знань). Рівень засвоєння знань із застосуванням даної методики для студентів є різним, бо кожна методика має можливість до застосування та концентрації уваги тільки на одному змістовому каналі. Так, наприклад, деякі студенти краще засвоюють знання через слухання, інші через читання, через сприйняття малюнка або ілюстрації, ще інші через дотик і маніпуляції. Демонстрація дає можливість засвоювати знання, використовуючи різні техніки навчання. У цьому випадку слід застосовувати плакати, макети, схеми, картки, матеріали для конструювання тощо. Завдяки цьому студенти можуть не тільки побачити демонстраційні елементи чи доторкнутися до них, але і вислухати пояснення вчителя.

Групова дискусія (50% засвоєння знань). Дискусія – це словесний обмін між студентами та викладачем знаннями та думками. Цей метод

ПОЛЬСЬКИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ АКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ

створює можливість обміну поглядів, почуттів та досвіду знань на дану тему. Дискусія є особливо ефективною, бо студенти можуть використати свій інтелектуальний рівень, висловити свою точку зору на те чи інше питання, поділитися своїми враженнями та одночасно вислухати думку інших. Цей метод розширює і поглиблює розуміння проблеми і створює можливості для використання уже набутих знань. Значного результату можна досягнути під час проведення дискусій у малих групах.

Рольові ігри (70% засвоєння знань). Цей метод полягає у програванні ролей або ситуацій. Мусимо заохотити студента до входження у свою роль та ролі інших осіб, при цьому пробуючи урізноманітнити їхні реакції та поведінку у різних життєвих ситуаціях.

Оскільки студенти грають когось іншого, то можуть висловлювати не тільки свою думку, а й думку когось іншого. Це безпечна ситуація для розв'язання навіть важких і конфліктних ситуацій. Відігравання ролей через їх показ дає можливість замислитися та сконцентруватися на власних думках, почуттях та поведінці у безпечному середовищі. Молоді люди повинні добровільно погодитися до участі в драмі та її ролях. Перед цим бажано запропонувати кілька технік, які дали б можливість розв'язати дану ситуацію. Студенти можуть вийти з ролі даного персонажу і розповісти про свої відчуття та переживання. Можуть також скористатися порадою іншої особи, яка може підказати "на вухо" подальший хід ролі. Учасники драми мають також право обмінюватися ролями, що дає можливість спостерігати ту саму ситуацію з іншого боку, а також право на вихід з ролі. Цей метод є не тільки цікавою грою, але й прекрасною базою до подальшої дискусії.

Навчання інших (90% засвоєння знань). При використанні цього методу студент, завданням якого є навчати інших, у процесі сам запам'ятовує 90% знань. Колега, який навчає колегу, – це найкращий спосіб зосередження уваги та передачі знань.

Які ж методи навчання застосовувати? Питання, відповідь на яке вчитель мусить знайти сам. Реформування школи мусить мати на меті, насамперед, змінити ситуацію учня в школі, а для цього необхідно створити для нього умови досягнення творчих успіхів свого навчання. Насамперед викладачі повинні створювати такі дидактичні ситуації, які будуть провокувати до активного та цікавого навчання. Знання здобуті у такий спосіб будуть проходити не тільки через розум, але й через серце. Вчитель повинен створити для учнів цікаву й активну атмосферу,

бо нудьга ніколи не викличе емоцій. Дослідження практики використання методів активного навчання дозволяє визначити їх переваги і проблеми. До переваг слід, зокрема, віднести підвищення інтелектуальної активності студентів, їхньої зацікавленості у навчанні, стимуляції підготовки до занять, постійну взаємодію студентів з викладачем і між собою та розвиток соціально-комунікативних навичок. Однак експериментування з цими методиками не повинно перетворюватися на самоціль. Ефективність методичного арсеналу викладача вимірюється не його кількісними параметрами, а рівнем знань і навичок, набутих студентами в результаті кожного заняття та слуханням курсу в цілому. Вибір методів навчання має визначатися рядом критеріїв: змістовними цілями освіти, особливостями академічного курсу, метою і очікуваними результатами конкретного заняття, специфікою студентської аудиторії, наявними ресурсами, а також особистими "можливостями і пріоритетами" викладача. Наш досвід свідчить, що основними бар'єрами на шляху використання активних методів в українській вищій школі залишаються відсутність відповідного методичного забезпечення викладачів, дефіцит часу та ресурсів, а також відсутність у студентів мотивації до свідомої участі у цьому процесі. Подолання цих бар'єрів має забезпечуватися вивченням кращих здобутків світової педагогічної думки та її подальшим творчим розвитком, але це можливо тільки за умов реальної демократизації вищої освіти, переходу від авторитарної педагогіки до "педагогіки співпраці", яка визнає особистість студента за початок і кінцеву мету освітнього процесу. Активне заохочення студента до навчальної діяльності, прийняття студентом відповідальності за її результати починається тоді, коли він розуміє мету методичних інновацій, усвідомлює їхні переваги порівняно з традиційною методикою викладання. Тому взаємодія зі студентською аудиторією, урахування її позиції щодо запропонованих викладачем навчальних стратегій є важливою умовою їх результативності.

Висновок. Важко передбачити, яким буде світ у третьому тисячолітті, які навички і які знання будуть необхідні майбутнім спеціалістам. Але сьогодні є очевидним те, що необхідними будуть навички самостійного навчання, накопичення і оцінка інформації, планування власної праці і творчого розв'язання проблем, комунікативність, праця у колективі, навички користування комп'ютером. При цьому треба пам'ятати, що навички здобуваються дещо по-іншому, ніж знання.

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ПРОФЕСІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Інформацію, факти можна переказати у спосіб вербальний, а навички необхідно відпрацьовувати, тобто тренувати. Ніколи їх не здобуде учень, який тільки слухає і повторює слова вчителя, адже ніхто не навчиться грати на фортепіано, читаючи книжки і вивчаючи теоретично музичну абетку. Вихід один – навчитися грати.

Експерти, що працюють над реформою школи, не мають жодних сумнівів: мусимо вчити дещо по-іншому, ніж сьогодні. Навчання майбутнього – це навчання, що поєднує у собі традиційні методи навчання з найновітнішими технологіями, так званий e-learning, віртуальні презентації, а також аплікації можливості здобуття і підтвердження своїх знань через on-line.

Сьогодні необхідно визнати, що застосування традиційних методів навчання не дає достатнього ефекту. Прийшов час на blended learning, тобто науку, яка використовує і поєднує між собою різні методи навчання. Щоб навчитися вчитись, необхідно активно здобувати знання, тому сьогодні такими важливими є активні методи навчання. Можна навести приклади різних

методик, які варто використовувати на своїх лекціях: створення планів, мозковий штурм, “тут і тепер”, “за і проти”, метод проєктів, демонстрація, дидактичні ігри, драма, праця з текстом, групові дискусії, дебати, малювання, тренінги та ін.

1. I. Dzierzowska, *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2004.

2. I. Dzierzowska, *Na czym polega reforma?* www.nauka.pl/file

3. S. Nalaskowski, *Metody nauczania*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2000.

4. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Żak, Warszawa 1998.

5. K. Rau, E. Ziętkiewicz, *Jak aktywizować uczniów. Burza mózgów i inne techniki w edukacji*, Oficyna Wydawnicza, Poznań 2000.

6. www.newbelfer.papierolot.com W. Kosciukiewicz, 2004.

7. www.vulkan.edu.pl Beata Uchto, *Aktywne metody w nauczaniu*, Poznań, 2000.

8. www.rekam.pl/kilka-slow-o-metodyce.htm

Лілія Петльована, *пошукач, старший викладач кафедри іноземних мов Хмельницького економічного університету*

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ З ВИКОРИСТАННЯМ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ПРОФЕСІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

У статті описується дидактична модель професійної адаптації майбутніх економістів з використанням програмних продуктів професійного призначення.

Постановка проблеми. Новітні досягнення в області мікроелектроніки призвели до нових концепцій в організації інформаційних служб. Завдяки високопродуктивним й економічним мікропроцесорам інформаційно-обчислювальні ресурси наближаються до робочих місць менеджерів, бухгалтерів, плановиків, адміністраторів, інженерів й інших категорій працівників. Удосконалюються персональні системи обробки даних, спрощується документообіг, упроваджуються автоматизовані робочі місця на базі персональних комп'ютерів.

Завдяки кібернетиці і створенню ЕОМ одним з основних способів пізнання, нарівні зі спостереженням і експериментом, став метод моделювання. Моделі, що застосовуються стають усе більш масштабними: від моделей

функціонування підприємства й економічної галузі до комплексних моделей управління будь-якими системами (процесами), еколого-економічних моделей раціонального використання природних ресурсів у межах цілих регіонів і до моделей різних освітніх процесів [8].

Охоплюючи вивчення усе більш складних систем, метод моделювання стає необхідним засобом як пізнання, так і перетворення дійсності. У даний час можна говорити про моделювання як про одну з основних освітніх функцій, виконуючи яку воно вносить безпосередній внесок в оптимізацію складних систем. Освітня функція моделювання сприяє уточненню цілей і засобів реконструкції реальності. Властива моделюванню трансляційна функція сприяє синтезу знань завдання, що має першочергове значення.